

Lucie Jirásková

Originál či napodobenina? „Syropalestinské importy“ v Egyptě doby Staré říše

Abstract

The vessels of Syria-Palestinian form acquired from the Archaic Period or Old Kingdom contexts had been considered as genuine imports brought to Egypt from Asia by the means of long-distance trade. However, the analysis performed by Naomi Porat on the „foreign“ pottery found within the tomb U-j at the Predynastic U-cemetery at Abydos showed that most of the vessels had probably been made in Egypt from the Nile silt. New publications from the recent research at Saqqara and Abusir have raised doubts concerning the origin of combed ware uncovered in the tombs of some Fifth and Sixth Dynasty official. As the chemical analyses cannot be always relied on, different approaches to the problem should be found. The aim of the paper is represented by the focus on the social background of the people who had the „foreign“ vessels deposited in their tombs, general political development and a particular feature of the combed ware – their volume.

Po většinu 20. století nebylo o původu nádob syropalestinských forem objevených jednak v archaických, jednak ve staroříšských hrobkách pochybováno a otázka oblasti, kde byly skutečně vyrobeny, byla nastolena až s novými nálezy. I když je to v egyptských podmínkách často nelehké, jsou nově objevené kusy z větší části podrobovány chemickým a petrografickým analýzám, které mají určit materiál, z něhož byly vyrobeny a přibližně specifikovat oblast, z níž daný materiál pocházel. Průlom v tomto ohledu představují především

nálezy německé expedice, která od 70. let systematicky odkrývá elitní predynastické (U) a královské archaické pohřebiště (B) v Abydu. Na pohřebišti U bylo v rámci tohoto dlouhodobého výzkumu již odkryto přibližně 500 nádob syropalestinských forem, přičemž 350 z nich pochází pouze z hrobky U-j.¹ Na první pohled se svým tvarem výrazně liší od tradiční egyptské keramiky své doby, a tak byly považovány za doklad poměrně významných kontaktů mezi touto oblastí a údolím Nilu v době, kdy se zde postupně formoval nejstarší státní celek (WILKINSON, Toby A. H., 1999, s. 151). S nálezem se však vzhledem k množství nádob vzedmula vlna pochybností, jedná-li se o skutečné importy a nebo jen jejich napodobeniny vyrobené v Egyptě z nilské hlíny.² Výsledky jednotlivých rozborů ukázaly, jak nejisté mohou analýzy být a jak různorodým závěrům mohou vést. Z výsledků srovnávání archeologických paralel a chemických analýz (neutronová aktivační analýza, rentgenová analýza a petrografická analýza), které prezentoval U. Hartung, vyplývá, že nádoby nalezené na pohřebišti U v Abydu pocházely z několika odlišných regionů palestinské oblasti (HARTUNG, Ulrich, 2002, s. 437 – 438). Oproti tomu petrografický rozbor nádob z U-j provedený N. Porat a Y. Gorenem ukázal, že ne všechny nádoby je možné považovat za importy a většina byla vyrobena z egyptských materiálů nejpravděpodobněji v oblasti Wádí Kena, vzdáleném od Abydu 35 – 50 km (PORAT, Naomi a Yuval GOREN, 2002, s. 263 – 266).

V nedávné době byla stejná otázka nastolena i v případě nádob syropalestinských forem pocházejících z pozdějšího kontextu Staré říše. Po dlouhou dobu byly bez výjimky považovány za pravé, v určitých případech snad znovu použité (např. nádoba odkrytá v Matmáru), případně v Egyptě nově zapečetěné (jedna z amfor uložených v hrobce Ptahšepse Impyho v Gíze). Nálezy české expedice v jižním Abúsíru, australské na Tetiho pohřebišti v Sakkáře a polské na pohřebišti západně od Džoserova komplexu – taktéž v severní Sakkáře – ukázaly, že zřejmě existovaly výjimky a dosavadní závěry je třeba přehodnotit. V jižním Abúsíru byly prozkoumány dvě hrobky, které v rámci pohřební výbavy obsahovaly několik nádob neegyptské formy. Ve starší z hrobek pocházející z počátku 5. dynastie, postavené pro úředníka Kaiopera byly objeveny fragmenty dvou džbánů s jedním uchem tenkého tvrdého střepu, zdobené „hřebenovou“ technikou (tenkými rýhami vzniklými před vypálením hlíny „česáním“ nádoby předmětem podobným jemnému hřebenu – tzv. combed ware). V tomto případě se podle M. Barty s největší pravděpodobností jedná o skutečné „kovové zboží“ (tzv. metallic ware),

typické pro syropalestinskou keramiku především rané doby bronzové III³ (BÁRTA, Miroslav et al., 2001, s. 185). Druhá, mladší hrobka patřila rodině vezíra Kara, přičemž nádoby zde byly uloženy až v druhé polovině 6. dynastie pro potřebu posmrtného života jeho dvou synů, Kara juniora a Senedžemiba (BÁRTA, Miroslav, 2009, s. 73 – 94). V tomto případě se jedná o amfory rovněž zdobené „hřebenovou“ technikou, ovšem silného střepu, netypického pro luxusní syropalestinské zboží. Jedna z nádob dokonce spojuje dva prvky objevující se tradičně zvlášť na dvou různých typech nádob. Jedná se o vystouplý pásek oddělující hrdlo od těla nádoby, který se neobjevoval u dvouuchých amfor (BÁRTA, Miroslav, v tisku). Většina nádob byla současně objevena zapečetěná zátkami vyrobenými z nilského bahna, které nesly bílé otisky pečeti s egyptským textem. Celý soubor byl na základě těchto skutečností označen jako napodobeniny vyrobené z nilského bahna. K závěru, že se jedná o imitaci došla i T. Rzeuska, která zkoumala keramiku z hrobek nekropole západně od Džoserova komplexu v Sakkáře pocházející ze 6. dynastie. Jedná se o amforu, jež původně náležela k šachtě Nianchnefertema (RZEUSKA, Teodozja, 2004, s. 134). Další tři objevené nádoby podle jejich původních závěrů představují syropalestinské originály (RZEUSKA, Teodozja, 2002, s. 154; 2003, s. 146), ovšem pozdější analýzy ukázaly, že se i v tomto případě nespíše jedná o výrobky egyptských dílen z místního materiálu (RZEUSKA, Teodozja, konzultace). Další z dvouuchých amfor vyrobených z nilského bahna podle vzoru tradičního syropalestinského zboží byla odkryta v hrobce Kaiemheseta v Sakkáře (McFARLANE, Anne, 2003, s. 45).

Jelikož metoda porovnávání či chemických analýz nemusí být vždy spolehlivá, je užitečné se na nádoby podívat v jiných souvislostech a hledat nové možnosti interpretace. V rámci sídlištní archeologie bylo dosud v Egyptě v kontextu Staré říše nalezeno pouze několik střepů, které naznačují přítomnost importů ve městech (WODZIŃSKA, Anna, 2007, s. 311 – 313; FORSTNER-MÜLLER, Irene a Dietrich RAUE, 2008). Většina nálezů ale pochází ze soukromých hrobek, kde tvořily významnou součást pohřební výbavy hodnostářů doby 4. – 6. dynastie. Jednotlivé hrobky, jejich umístění a výzdoba vypovídají o postavení jejich majitelů a o proměnách poměrů v průběhu vývoje Staré říše. V kontextu 4. dynastie byly importy nalezeny především v Gíze (REISNER, Georg A., 1942, s. 411, 437, 450, 463, 465, 468, 470, 474, 478, 487, 490, 494, 508; REISNER, Georg A. a William S. SMITH, 1955, s. 64 – 65, 76; JUNKER, Hermann, 1929, s. 234, 248; KORMYSHEVA, Eleonora, 2001, s. 80), jedna v Dahšúru (ALEXANIAN, Nicole, 1999, s. 108 – 110), jedna v Mejdúmu (PETRIE, William M. F. 1910: pl. XXIV/4) a jedna v Matmáru (BRUNTON, Guy, 1948, s. 29). Analýzy části džbánu, poměrně nedávno odkryté v Dahšúrské hrobce prince Nečeraperefa, představily nádobu jako produkt vyrobený v severní

1) *Dalších 50, 30 a 6 tvarem neegyptských nádob obsahovaly hrobky U-k, U-a a U-o (HARTUNG, Ulrich, 2002, s. 437).*

2) *Sám Wilkinson upozorňuje na skutečnost, že v době, kdy egyptské hrobky zaplavily „syropalestinské importy“, došlo v Syropalestině samotné k prudkému omezení egyptské přítomnosti (WILKINSON, Toby A. H., 1999, s. 151).*

3) *Raná doba bronzová III je považována za přibližně současnou se Starou říší. Ač se náznaky na její konec liší, je pravděpodobné, že skončila s koncem 5. dynastie, kdy začala raná doba bronzová IV (de MIROSCHEJII, Pierre, 2002, s. 47).*

Palestině či na syrském pobřeží. Kromě Matmáru, kde byla uložena zřejmě již sekundárně použitá nádoba, nacházely se ostatní v hrobkách poměrně vysokých hodností či členů nejužší královské rodiny. Jejich tituly **zA** či **zAt nswt** je řadí přímo do královské rodiny. Oproti této skutečnosti stojí situace v následující 5. dynastii. Ačkoli Gíza v této době již začala představovat druhořadé pohřebiště, většina „importovaných“ nádob byla odkryta právě zde (JUNKER, Hermann, 1929, Abb. 14.11; REISNER, Georg A., 1942, s. 516; REISNER, Georg A. a William S. SMITH, 1955, s. 74, 76; HASSAN, Selim, 1936, s. 145). Dva již výše zmíněné džbány odkryly výzkumy v Abúsíru a další dvě amfory v Sakkáře – hrobky Kaiemheseta a Kara (HAWASS, Zahi, 2004, s. 317). V případě majitelů tohoto souboru se jedná o osoby různého postavení, které nepatřily ke královské rodině. Doba 5. dynastie představovala zlom v organizaci státních záležitostí, kdy se administrativa postupně přesunula z rukou králových příbuzných do rukou nekrálovské byrokracie (HELCK, Wolfgang, 1954, s. 132). Mezi těmito novými úředníky vyčnívá pouze postava Senedžemiba-Intiho, který nesl titul vezíra a společně s ním i pět nejvyšších správních titulů („dohlizitel nad 6 velkými soudními dvory“, „dohlizitel nad písaři královských dokumentů“, „dohlizitel nad všemi královskými pracemi“, „dohlizitel nad oběma sýpkami“ a „dohlizitel nad oběma pokladnicemi“), které podle N. Strudwicka za svým jménem tradičně nechávali psát nejvyšší úředníci staroříšské administrativy této doby, jimž byl udělován titul vezíra (STRUDWICK, Nigel, 1985). Senedžemib-Inti byl také jediným příslušníkem nobility, označované jako *iry-pat*. Co se týče honorifických titulů, zaostávají za ním další známí majitelé „importů“, z větší části nesoucí titul *iry-xt nswt*. Kaiaper a Sešemnefer I., jinak úředníci střední vrstvy, nesli titul „dohlizitel královských prací“, sice podobný jednomu z nejvyšších titulů, ale v jejich případě zřejmě odlišný druh (STRUDWICK, Nigel, 1985, s. 249). Na rozdíl od Kaiapera, který sloužil především v královském vojsku a pevnostech, představoval Sešemnefer I. úředníka zabývajícího se službou v královském paláci a kněžskými povinnostmi. K vojenským funkcím Kaiapera měl blízko Nefernisut, jenž byl opět spojen i s královským palácem. Ke stejné vrstvě patřil Kaiemheset, na základě svých titulů zodpovědný především za královské stavební práce. Poslední z mužů, jejichž (alespoň některé) tituly byly publikovány, Kar, je znám pouze jako „královský lékař“ (titul a jméno jsou inkoustem zapsány přímo na zkoumané amfoře).

Prameny k počátku 5. dynastie ukazují, že zřejmě dále přetrvávala mírová povaha vztahů Egypta a Syropalestinské oblasti, ovšem k jejímu konci začalo docházet ke zhoršování situace. Objevuje se více zmínek o bojích s Asijci a Džedkare začíná s budováním opevnění nazývaného „Horovy cesty“, které spojovalo nilskou deltu a jižní Palestinu. Oslabení pozice Egypta zřejmě souviselo s jeho vnitřním vývojem, kdy došlo k oslabování moci panovníka a následným reformám, které pravděpodobně podpořily ztrátu pozic vůči sousedům. Tato skutečnost se odráží i v opouštění Dolní Núbie a zvýšené aktivitě na Sinaji (JIRÁSKOVÁ, Lucie, 2009). Z těchto skutečností vyplývá, že úředníci

z počátku 5. dynastie, jako byl Kaiaper, Nefernisut či Sešemnefer I., mohli ve svých hrobkách ještě mít uloženy originální syropalestinské importované zboží. Co se týče konce 5. dynastie, kdy zřejmě došlo k částečnému útlumu dovozu luxusních komodit díky vnějším i vnitřním politickým podmínkám, začaly se objevovat napodobeniny. Senedžemib-Inty však v rámci svého postavení nejvyššího muže egyptské administrativy jistě na originální produkt dosáhl. Oproti tomu nižší úředníci, jako byl Kaiemheset či Kar, se již museli spokojit s egyptskými imitacemi.

Úředníci panovníků 6. dynastie, v jejichž hrobkách byly objeveny nádoby syropalestinských forem byli pohřbeni opět z větší části v Gíze (REISNER, Georg A. a William S. SMITH, 1955, s. 76; STEINMANN, Frank, 1998, s. 162; JUNKER, Hermann, 1951, s. 102 – 103), Sakkáře – kromě polských výzkumů i v jižní části pohřebiště (JÉQUIER, Gustave, 1929, s. 13, 26), Abúsíru – Kar junior a Senedžemib – a Edfú (MICHALOWSKI, Kazimierz et al., 1950, s. 43, 48). Právě Edfú je jedním z dokladů rozšiřování privilegií a v případě „importů“ i centrálních pohřebních zvyklostí do provincií. K tomuto posunu došlo na přelomu 5. a 6. dynastie, kdy se v provinciích objevily úředníci nesoucí tituly dříve vyhrazené pro rezidenty hlavního města a osoby spojené s královským dvorem (EYRE, C. J., 1994). Jediným vezírem mezi těmito muži byl Ptašepes Impy, který současně nesl tituly „dohlizitel všech královských prací“ a „dohlizitel nad písaři královských dokumentů“. Ovšem ani on, ani nikdo jiný zřejmě již nepatřil mezi *iry-pat*. Pouze tři nesli vyšší honorifický titul *HAty-a*, ostatní jen *xtmty-bity* či *smr-waty*. Co se týče funkcí, byli Kar junior a jeho bratr Senedžemib spojeni především se službou v zádušních chrámech a soudcovskými úkony. V Sakkáře pohřbení úředníci zastávali podobně kněžské funkce v zádušních chrámech či dohlíželi na chod jednotlivých činností v paláci panovníka. U Iziho v Edfú byl dochován pouze titul *smr-waty*.

V tomto případě se jedná o další skupinu úředníků střední vrstvy a dá se předpokládat, že jediný, kdo by případně mohl vlastnit originální import by byl pouze Ptašepes Impy. Přítomnost nádob neegyptských forem v hrobkách úředníků nižších instancí naznačuje trend, který vedl k přebírání zvyklostí výše postavených osob těmi, kteří se na hierarchickém žebříčku nacházeli níže. Ne každý si mohl dovolit vlastnit originální dovezenou nádobu, naplněnou vzácným vínem či olejem, jejichž množství se postupem času či v určitých obdobích dočasně ztenčovalo. Již vývoj na konci 5. dynastie ukazuje, že vztahy se Syropalestinou byly snad díky reformám ve státní správě oslabeny a dováženého zboží bylo spíše poskrovnu. Pozice Egypta vůči jeho zahraničním partnerům na severovýchodě postupně slábla a s ní zřejmě i velké náklady dovážených komodit. Proto ti, kteří si ho nemohli dovolit, vyvolali poptávku po alternativním, egyptském zboží, jež vzhledem k principům staroegyptského náboženství plně nahrazovalo originály.⁴ V rané době bronzové IV, která je přibližně současná s 6. dynastií, kdy již téměř nebylo

4) K principům výzdoby a vybavy hrodek srov. DODSON, Aidan a Salima IKRAM, 2008, s. 77.

v Syropalestině vyráběno „kovové zboží“ (GREENBERG, Raphael a Naomi PORAT, 1996), zůstala v Egyptě nadále přítomna stará tradice a úředníci nižších a středních vrstev administrativy pokračovali v ukládání velkých amfor a džbánů s vínem do svých hrobek. Je proto možné předpokládat, že většina z nádob neegyptských forem nalezených v kontextu hrobek 6. dynastie jsou napodobeniny vyrobené z nilského bahna. Výjimečně se snad mohlo jednat o originální, ale sekundárně použité zboží. Takovou možnost nevylučuje jedna amfora ze souboru uloženého v hrobce Ptahšepsese Im-pyho, která je uzavřena pečeti nesoucí jméno Pepiho II (REISNER, Georg a William S. SMITH, 1955, s. 76).

O egyptské výrobě především velkých amfor podle syropalestinských vzorů svědčí i obrazové doklady pocházející přímo ze soukromých hrobek z doby 5. a 6. dynastie. Například v hrobce Ptahhotepa z 5. dynastie pochází reliéf zachycující nádobu neegyptské formy prodávanou na tržišti (JUNKER, Hermann, 1941, Abb. 10). Pokud by se jednalo o originální zboží, byla by prodávána již použitá nádoba. Zahraniční výpravy nebyly soukromou záležitostí, ale státním podnikem, a tak všechny přivezené produkty patřily panovníkovi, který je dále přerozděloval. V dalších hrobkách je již vyobrazeno použití takových nádob (v tomto případě bezpochybně egyptských napodobenin) v průběhu výroby vína. Jedná se o hrobky Nianchnuma a Chnumhotepa v Sakkáře z doby 5. dynastie (MOUSSA, Ahmed a Hartwig ALTENMÜLLER, 1977, Abb. 16), Šedua v Dešáše (KANAWATI, Naguib a Anne McFARLANE, 1993, Pl. 53) a Fetektyho v Abúsíru (BÁRTA, Miroslav et al. 2001, Fig. 3.16), obě ze 6. dynastie.

Zkoumání titulů nemusí být jedinou alternativou k chemickým analýzám. Další možností poskytující data jiného charakteru pro případ ověření pravosti nádob syropalestinských forem je měření jejich objemu. Nabízí se předpoklad, že Egyptané, zvyklí používat svou tradiční dutou míru heka (přibližně 4,8 litrů) při výrobě nádob, uplatnili stejný princip i při výrobě napodobenin. Pomocí speciálního počítačového programu je na základě perokreseb s nezbytnými rozměry možné zjistit přibližný objem nádob. Změřeny takto byly všechny dostupné kusy, ovšem výsledek ukázal různorodost jejich objemů a bohužel nepotvrdil použití egyptské míry. Například v rámci souboru z pohřební komory Kara juniora, čísla 8,95 heka, 4,03 heka a 2,96 heka snad mohou potvrdit teorii, ale zbývající 1,67 heka, 2,76 heka, 3,36 heka a 5,3 heka ji vyvracejí. Chyba v měření je nepravděpodobná, jelikož i malá odchylka vede k téměř totožnému výsledku. Poměrně blízko jsou egyptské míře nádoby objevené v jižní Sakkáře v hrobkách Idiho a Wašptaha, služebníků Pepiho II. Jedna z nich měla objem 0,91 heka a druhá 4,08 heka. Podobný výsledek přineslo měření džbánu a amfory objevené S. Hassanem v jedné Gízké hrobce z doby 5. dynastie, stejně jako džbán z hrobky Hetepheres a několik dalších nádob z doby 4. dynastie. Vzhledem k těmto skutečnostem se zdá pravděpodobnější, že byla používána buď jiná míra než heka, nebo byly rozměry vytvořeny náhodně. O sériové výrobě založené na egyptské míře, používané při produkci nádob pro zjednodušení účetních a jiných úředních počtů, se v tomto případě zřejmě nedá mluvit.

Ve staroegyptské archeologii poměrně často nastává situace, kdy není možné – či příliš složité a zdlouhavé – podrobit nalezené předměty chemickým a petrografickým analýzám, případně různé analýzy stejného materiálu vedou k odlišným výsledkům. V takovém případě je třeba hledat alternativní možnosti, které by pomohly určit přinejmenším pravděpodobnost pravosti amfor a džbánů syropalestinských forem. Nejjednodušší metodou je porovnávání celku či jednotlivých detailů s nálezem pocházejícími z domácího kontextu oblasti Syropalestiny rané doby bronzové. Užitečný ale může být i pohled na širší kontext, v němž byl objekt, resp. nádoba používána a při archeologickém výzkumu nalezena. V případě hrobového kontextu je možné zkoumat a porovnávat společenské postavení majitelů hrobek a současně sledovat sociální proměny, které tvořily pozadí výbavy jejich posmrtných příbytků. Mnohé naznačují i vývoj vzájemných vztahů mezi oběma oblastmi, případně změny v syropalestinské hmotné kultuře. Všechny tyto aspekty naznačují, že konec 5. dynastie a doba následující 6. dynastie byla příznivá spíše pro vznik egyptských napodobenin než dovoz asijských originálů. Ačkoliv se počítání objemu v případě staroříšských „importů“ neosvědčilo pro rozeznávání místa jejich vzniku, může přinést výsledky u jiného souboru. Variabilita velikostí z jiného úhlu pohledu napovídá, že se v případě zkoumaných objektů zřejmě nejednalo o produkty sériové výroby, přičemž tak dokládá jejich relativní vzácnost a pravděpodobně omezenost této zvláštní produkce pro určité osoby.

Literatura:

- ALEXANIAN, Nicole (1999): *Dahschur II. Das Grab des Prinzen Netjer-aperet. Die Mastaba III/1 in Dahschur*. Mainz am Rhein: Verlag Philips von Zabern.
- BÁRTA, Miroslav (2009): *Abusir XIII. South Abusir 2. The Tomb Complex of the Vizier Qar and his Sons*. Praha: Czech institute of Egyptology.
- BÁRTA, Miroslav et al. (2001): *Abusir V. The cemeteries of Abusir South I*. Praha: Czech Institute of Egyptology.
- BÁRTA, Miroslav (v tisku): *A mistake for the afterlife?*
- BRUNTON, Guy (1948): *Matmar*. London: Quaritch.
- DODSON, Aidan a Salima IKRAM (2008): *The tomb in Ancient Egypt. Royal and Private Sepulchres from the Early Dynastic Period to the Romans*. London: Thames and Hudson.
- EYRE, C. J. (1994): Weni's Career and Old Kingdom Historiography, in: Eyre, Christopher, Leahy, Anthony a Lisa Montagno Leahy, ed., *The unbroken reed. Studies in the culture and heritage of ancient Egypt in honor of A. F. Shore*, s. 107 – 122. London: The Egypt exploration society.
- FORSTNER-MÜLLER, Irene a Dietrich RAUE (2008): Elephantine and the Levant, in: Engel, Eva-Maria, Müller, Vera a Ulrich Hartung, ed., *Zeichen aus dem Sand. Streiflichter aus Ägyptens Geschichte zu Ehren von Günter Dreyer*, s. 127 – 148. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- GREENBERG, Raphael a Naomi PORAT (1996): A Third Millennium Levantine pottery production center: Typology, petrography, and provenance for the Metallic Ware of Northern Israel and Adjacent Regions, *Bulletin of the American Schools of Oriental Research* 301: 5 – 24.
- HARTUNG, Ulrich (2002): Imported Jars from cemetery U at Abydos and the Relations between Egypt and Canaan in Predynastic Times, in: Van den Brink, Edwin C. M. a Thomas E. Levy, ed., *Egypt and the Levant. Interrelations from the 4th through the early 3rd millennium BCE*, s. 437 – 449. London a New York: Leicester University Press.

HASSAN, Selim (1936): *Excavations at Giza 1930 – 1931, II*. Cairo: Government Press.

HAWASS, Zahi, ed. (2004): *Pyramidy*. Praha: Rebo Productions.

HELCK, Wolfgang (1954): *Untersuchungen zu den Beamtentiteln des ägyptischen Alten Reiches*. Glückstadt – Hamburg – New York: Verlag J. J. Augustin.

JÉQUIER, Gustave (1929): *Tombeaux des particuliers contemporains de Pepi II*. Cairo: Institut Français d'Archéologie Orientale.

JIRÁSKOVÁ, Lucie (2009): The Relations of Egypt and Syria – Palestine in the Latter Part of the Old Kingdom, in: Duistermaat, Kim a Ilona Regulska, edd., *Proceedings of the conference on Intercultural Contacts in the Ancient Mediterranean, Cairo 26 – 29 October 2008*. [v tisku]

JUNKER, Hermann (1929): *Giza I. Die Mastabas der IV. Dynastie auf dem Westfriedhof*. Wien – Leipzig: Hölder-Pichler-Tempsky.

JUNKER, Hermann (1941): *Giza V. Die Mastaba des ꜥnb (Seneb) und die umliegenden Gräber*. Wien – Leipzig: Hölder-Pichler-Tempsky.

JUNKER, Hermann (1951): *Giza X, Der Friedhof südlich der Cheopspyramide*. Wien: Rohrer.

KANAWATI, Naguib a Anne McFARLANE (1993): *Deshasha. The tombs of Inti, Shedu and Others*. Sydney: Warminster (Aris).

KORMYSHEVA, Eleonora (2001): Report on the activity of the russian Archaeological mission at Giza, tomb G 7948 and adjoined area, east field, during the season 1999. *Annales de Service des Antiquités Égyptiennes* 76: 73–81.

McFARLANE, Anne (2003): *Mastabas at Saqqara. Kaiemheset, Kaipunesut, Kaiemsenu, Sehetepu and others*. Oxford: Aris & Phillips.

MICHALOWSKI, Kazimierz et al. (1950): *Fouilles Franco-Polonaises, III, Tell Edfou 1939*. Le Caire: Institut Français d'Archéologie Orientale.

MOUSSA, Ahmed M. a Hartwig ALTENMÜLLER (1977): *Das Grab des Nianchchnum und Chnumhotep. Mainz am Rhein: Verlag Philips von Zabern*.

de MIROSCHEDJI, Pierre (2002): The socio-political dynamics of Egyptian-Canaanite interaction in the Early Bronze Age, in: van den Brink, Edwin C. M. a Thomas E. Levy, edd., *Egypt and the Levant. Interrelations from the 4th through the early 3rd millennium BCE*, s. 39 – 57. London – New York: Leicester University Press.

PETRIE, William M., MACKAY, Ernest a Gerald WAINWRIGHT (1910): *Meydum and Memphis, III*. London: Quaritch.

PORAT, Naomi a Yuval GOREN (2002): Petrography of the Naqada IIa Canaanite Pottery from Tomb U-j in Abydos, in: Edwin C. M. a Thomas E. Levy, edd., *Egypt and the Levant. Interrelations from the 4th through the early 3rd millennium BCE*, s. 252 – 270. London – New York: Leicester University Press.

REISNER, Georg a William Stevenson SMITH (1955): *A history of the Giza necropolis. Vol. 2., the tomb of Hetep-heres the mother of Cheops: a study of Egyptian civilisation in the Old Kingdom*. Cambridge: Harvard University Press.

RZEUSKA, Teodozja (2002): West Saqqara. The pottery, 2001. *Polish Archaeology in the Mediterranean XIII*: 151 – 158.

RZEUSKA, Teodozja (2003): The pottery, 2002. *Polish Archaeology in the Mediterranean XIV*: 144 – 152.

RZEUSKA, Teodozja (2004): Pottery 2003, *Polish Archaeology in the Mediterranean XV*: 133 – 140.

STEINMANN, Frank (1998): *Katalog Ägyptischer Sammlungen in Leipzig, II*. Mainz am Rhein: Verlag Philips von Zabern.

STRUDWICK, Nigel, (1985): *The administration of Egypt in the Old Kingdom. The highest titles and their holders*. London: KPI.

WILKINSON, Toby A. H. (1999): *Early Dynastic Egypt*. London – New York: Routledge.

WODZIŃSKA, Anna (2007): Preliminary report on the ceramics, in: Lehner, Mark a Wilma Wetterstrom, edd., *Giza Reports. The Giza Plateau Mapping Project I*, s. 283 – 324. Boston: Ancient Egypt Research Associates.

Vladimír Glomb

Když není Cesta vykonávána: koncept přerušení *daotongu* v díle Yulgoka Yi I (1536-1584)

Abstract

The present paper focuses on the interpretation of the term daotong (meaning genealogy or transmission of the Way), which formulates the basic outlines of the understanding of both history and ideological tradition of daoxtue movement of Confucianism. The effort of daoxtue scholars both in China and Korea to clearly delimit the succession of the orthodox Confucian tradition resulted in the belief that in many cases and historical periods the transmission simply disappeared and Confucian school was virtually nonexistent. The reasons why whole centuries of Confucian tradition were excluded from the orthodox interpretation of history, accepted by Chinese and Korean schools of daoxtue, are analyzed on textual samples dealing with this issue written by Korean scholar Yulgok Yi I. His answers reveal the basic stance of orthodox scholars towards their predecessors and their criteria for defining the true transmission of Confucian tradition.

Termín daotong 道統 (korejsky tot'ong) je již od svého prvního použití v Zhu Xiho (1130 – 1200) předmluvě k Zhongyong zhangju 中庸章句 jedním z úhelných kamenů pohledu čínských a korejských literátů na dějiny obecně i konfucianismu zvláště. Šíře překladů tohoto termínu se rozprostírá od „legitimního předávání Taa“ (Cheng 2006: 473) až po